

Oslobođenje Bara i Ulcinja

Janko Lopičić, Cetinje

Poslije mnogih sjajnih pobjeda nad Turcima tokom 1876 i 1877 godine Crnogorci u oktobru 1877 g. oslobode Nikšić i Biće. Predstojao je opšti napad na Podgoricu, do kojeg nije došlo usljed namjeravanog napada Austrije na Bar. Preko svog konzula u Skadru Gliga Perovića (koji je od svog plaćenog obavještajca Kinja Jankova koji je radio u austrijskom konzulatu u Skadru) crnogorska vlada dobije krajem oktobra vijest da Austrija namjerava okupirati Bar. Zato knjaz Nikola pođe na Orju Luuku (kod Danilovgrada) i tu skoncentriše znatne snage svoje vojske, što je izgledalo kao da kreće ka turskom Spužu i Podgorici, dok je već donio odluku da usiljenim maršom pođe na Bar. I 10 novembra brzim pokretom trupa noću, knjaz sa 19 bataljona i 18 topova pođe ka Rijeci Crnojevića i dalje, prevozeći topove pored Lesandra, na kome Turci drže jake posjede. Austrijski konzul na Cetinju Temelj živo se interesovao kuda namjeravaju putujući crnogorski bataljoni i od zvaničnih ih dobijao jedan odgovor, da se misle napasti turske utvrde i posade na Lesendru, Vranjini, Grmožuru i Žabljaku (sve ostrva na Skadarskom jezeru), pa da onda uslijedi napad na Podgoricu. Temelj je vjerovao i tako je i svoju vlast obavijestio. Međutim Crnogorci iznenaduju i njega i Turke i žestoko napadaju obrambene položaje Bara, koje ubrzo likvidiraju u 15 novembra izvrše opšti napad na grad. Ali grad je neobično jako utvrđen i podesan za odbranu, te su se Turci uspješno odbranili. U pomoć gradu uspio je da dođe Selim-beg iz Ulcinja sa 300 dobrovoljaca i Šaban-beg iz Skadra sa 300 Turaka. Tako je u gradu bilo oko 3.000 boraca i skoro dva puta toliko građana. Crnogorci su snažno tukli grad rušeći utvrde i kule i pozivajući Turke na predaju. Međutim zaborikadirani Turci junački se odupiru i odbijaju svaki napad i ponude na predaju. Svakako se nadaju pomoći iz Skadra i Ulcinja, koja je kopnom bila onemogućena žestokim borbama koje su se danima vodile na terenu Mrkovića, Dobre Vode i Anamala. Turske utvrde na Volujici, Haju i Nehaju takođe su morale biti likvidirane da bi grad bio lakše i brže zauzet. I 27 novembra Crnogorci skoro bez žrtava oslobode spomenuta mjesta, dobijajući znatno pojačanje u naoružanju, te još češće navale na Bar. Istovremeno Crnogorci uspješno odbiju i 4 turska broda koja su sa morskog pučine tukla crnogorske položaje, od kojih je jedan bio oštećen. Ali ni sa novim i sve jačim napadima grad se nije predao već se očajnički branio. Turci su imali dosta hrane i municije, a grad je tako i prirodno neosvojiv, makar bio branjen od strane i najmanje posade, dok su se Turci stalno nadali dolasku jakih snaga upomoć. Moral kod Crnogoraca je bio na visini i pored duge i teške opsade i teških borbi osobito sa snagama koje stalno dolaze od Skadra da se spoje sa svojim u gradu. Ovaj moral je podizao i sam gospodar knjaz Nikola koji je stalno bio na tom terenu obilazeći položaje boraca, dok je raspoloženje kod boraca naročito bilo veliko dobijajući čestitku na opsadi lično od ruskog cara, kao i vijest o ruskom osvajanju Pljevine (u Bugarskoj) i uspjesima Srba, koji ubrzano nadiru ka Nišu. Za sve ove vijesti obaviješteni su i zaborikadirani

Turci i zvati više puta na predaju, koju oni jednako odbijaju. Borci su zahtijevali da na juriš zauzmu grad, što je knjaz odbio budući svjestan da bi se pretrpjeli veliki gubici. I tek poslije svakodnevnog bombardovanja rušeći u gradu sve kule, tek poslije skoro dva mjeseca opsade, 10 januara 1878 g. Turci predaju grad u ruke Crnogoraca. I toga dana u 4 sata poslije podne turski glavni zapovjednik Ibrahim-beg sa štabom i posadom predaje se lično knjazu Nikoli, predajući mu svoju sablju. Knjaz mu vraća sablju riječima: »Evo ti sablje pošto si se junački borio, a ja junaštvo iznad svega više cijenim. Vi ste Turci cio svijet naučili na junaštvo«. Tu je zarobljeno 2257 nizama i bašibozluka, dok ih je poginulo 220 kao i 80 građana. Zaplijenjeno je 15 topova, 4.000 pušaka, 1.000.000 metaka i druge ratne spreme. Crnogorci su imali 35 mrtvih i 61 ranjena borca. Značajno je napomenuti da je austrijska vlada još u decembru smijenila oba svoja konzula, Temelja na Cetinju i Lipika u Skadru, zbog neuspjeha u namjeri da preduhitre Crnogorce i oni zauzmu Bar.

Poslije pobjedničkog osvajanja drevnog grada Bara i izlaska Crnogoraca na more, a poslije skoro 400 godina, knjaz Nikola se svečano ukrcio u barku i pred pobjedničkim svojim Crnogorcima izrecituje svoju poznatu pjesmu »VJENČANJE S MOREM«, čiji su prvi stihovi:

Pozdravljam te sinje more
oј livado tečna ravna,
ti velika prostorijo
željo naša preodavna.
hvala Bogu i junaštvo
crnogorskih sokolova,
ja ti sada pjesmu pjevam
uz silni ti buk valova . . .

Zatim Crnogorci pođu u napad na Ulcinj sa pola raspoloživih snaga, pošto su računali na jaku tursku intervenciju od Skadra. Međutim ta intervencija nije uslijedila i Crnogorci poslije svakako žestoke borbe 20 januara 1878 g. oslobode grad, trpeći znatne gubitke (100 mrtvih i 160 ranjenih). Turaka je zarobljeno 3.013 boraca i komandnog osoblja kao i brojni ratni materijal.

Međutim berlinskim mirom od 1879 g. Crnogorci su morali napustiti Ulcinj i vratiti ga Turcima, a Austrija isto tako ustupiti borbom zauzete utvrde i mjesta, Haj, Nehaj, Spič i Sušalj kod Bara. Kao nadoknadu za Ulcinj Crnogorcima je ponuđena oblast Plavia i Gusinja, što crnogorska vlada nije htjela da prihvati u čemu je bila pomognuta od većine evropskih država. I tek uz intervenciju flote velikih sila (koja se skoncentrisala u vodama ispred Ulcinja) Turska je bila prisiljena da Crnogorcima vrati Ulcinj, što je učinjeno 10 decembra 1880. g. ili skoro poslije 3 godine od njegovog oslobođenja. Međutim odmah poslije zauzimanja Bara i Ulcinja Crnogorci zauzmu sve utvrde na Skadarskom Jezeru i oko Podgorice, koja samim berlinskim ugovorom bi dodjeljena Crnoj Gori. Tako se teritorija Crne Gore udvostručila dobijajući gradove, ravnice i izlaz na more, budući priznata i kao država od svih država, pa čak i od same Turske: